Obsah

Poděkování 8

Úvod 9

1 Vymezení řešené problematiky a základních pojmů 13

1.1 Autonomie učícího se jedince v obecné rovině 13
1.1.1 Teoretická východiska konceptu 13
1.1.2 Vymezení pojmu autonomie učícího se jedince 15
1.2 Autonomie učícího se jedince v rovině didaktiky cizích jazyků 17
1.2.1 Historický exkurz 17
1.2.2 Vymezení pojmu autonomie učícího se jedince ve výuce anglického jazyka 19
1.2.3 Autonomie učícího se jedince v metodách a přístupech k výuce cizích jazyků 22
1.2.4 Autonomie učícího se jedince v teoriích osvojování cizího jazyka 23
1.3 Rozvíjení autonomie učícího se jedince 25
1.4 Aspekty žákovy autonomie 29
1.4.1 Žákova volba a zodpovědnost 30
1.4.2 Žákova metakognice 30
1.4.3 Žákova spoluúčast na podobě výuky 33
1.4.4 Konstruování znalostí a řečových dovedností 34
1.4.5 Učební strategie 35
1.4.6 Motivace 36
1.4.7 Jazykové povědomí 38
1.5 Příležitosti k rozvíjení žákovy autonomie 39
1.6 Přesvědčení učitele ohledně žákovy autonomie 41
1.6.1 Přesvědčení učitele v zahraničním kontextu 41
1.6.2 Přesvědčení učitele v českém kontextu 43
1.6.3 Přesvědčení učitele v kontextu výuky anglického jazyka 44
1.7 Shrnutí teoretické části – vlastní vymezení žákovy autonomie 45

2 Přehled dosavadního stavu poznání 51

2.1 Výzkumy zaměřené na autonomii učícího se jedince 52
2.2 Výzkumy zaměřené na učitelovo přesvědčení ohledně autonomie učícího se jedince 56
2.3 Shrnutí kapitoly 59

3 Metodologie výzkumného šetření 61

3.1 Výzkumné cíle 61
3.2 Výzkumné otázky 62
3.3 Výzkumný design 63

3.4 Výběrový soubor 65
3.5 Metody sběru dat 66
3.6 Výzkumné nástroje 67
3.6.1 Pozorovací arch 67
3.6.2 Struktura rozhovoru 69
3.7 Průběh předvýzkumu 71
3.8 Etické otázky výzkumu 72
3.9 Validita a reliabilita 72
3.10 Analýza získaných dat 73

4 Výsledky výzkumného šetření 1 a jejich interpretace 77

4.1 Profily učitelek 77
4.1.1 Učitelka Šárka 78
4.1.2 Učitelka Lucie 79
4.1.3 Učitelka Simona 81
4.1.4 Učitelka Kamila 82
4.1.5 Učitelka Martina 84
4.2 Deklarované přesvědčení učitelek 85
4.2.1 Přesvědčení učitelů o žákově autonomii a její důležitosti 86
4.2.2 Poskytované příležitosti k rozvíjení žákovy autonomie ve výuce 89
4.2.3 Proměnné ovlivňující rozvíjení žákovy autonomie z pohledu vybraných učitelů 93
4.3 Shrnutí a diskuze ke kapitole 95

5 Výsledky výzkumného šetření 2 a jejich interpretace 99

5.1 Příležitosti k rozvíjení žákovy autonomie 99
5.1.1 Množství příležitostí poskytnutých k rozvíjení žákovy autonomie 99
5.1.2 Rozvíjené i opomenuté aspekty žákovy autonomie 101
5.1.3 Shrnutí a diskuze 103
5.2 Výukové situace rozvíjející žákovu autonomii 106
5.2.1 Výběr výukových situací a jejich znaky 106
5.2.2 Výsledky analýzy vybraných výukových situací rozvíjejících žákovu autonomii 112
5.2.3 Shrnutí a diskuze 134
5.3 Povaha vyučovacích hodin z hlediska rozvíjení žákovy autonomie 137
5.3.1 Rozvíjení žákovy autonomie – příklad jedné vyučovací hodiny 138
5.3.2 Vyhodnocení povahy vyučovací hodiny z hlediska rozvíjení žákovy autonomie 141
5.3.3 Vyhodnocení povahy 14 vyučovacích hodin 142
5.3.4 Shrnutí a diskuze 161
5.4 Přesvědčení vybraných učitelek a jejich jednání při výuce 163
5.4.1 Přesvědčení a vyučovací hodina učitelky Martiny 164
5.4.2 Přesvědčení a vyučovací hodina učitelky Simony 165
5.4.3 Přesvědčení a vyučovací hodina učitelky Lucie 166
5.4.4 Přesvědčení a vyučovací hodina učitelky Kamily 167
5.4.5 Přesvědčení a vyučovací hodina učitelky Šárky 168
5.4.6 Shrnutí a diskuze 169
5.5 Požadavky ŠVP na rozvíjení autonomie žáků zúčastněných škol 171

Závěry 173

Výsledky výzkumu – shrnutí 173

Limity výzkumu 176

Další výzkum 178

Pedagogické implikace a využití výsledků výzkumu 179

Seznam použité literatury 181

Seznam obrázků 191

Seznam tabulek 193

Seznam zkratek 197

Summary 199

Přílohy 201

Příloha 1: Kategoriální systém pro pozorování příležitostí k rozvíjení autonomie žáka 201
Příloha 2: Obsahové vymezení příležitostí – manuál pro kódovatele 203
Příloha 3: Pojmová mapa 209